

II. МОДЕЛЮВАННЯ СКЛАДНИХ БІОМЕХАНІЧНИХ СИСТЕМ У СФЕРІ СПОРТУ І ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

ЗАЛЕЖНІСТЬ ДОВЖИНИ СТИБКА НА ЛИЖАХ З ТРАМПЛІНА ВІД ПОЗИ ТІЛА ЛИЖНИКА НА ПОЧАТКУ ВІДШТОВХУВАННЯ

Банах В.І., Заневський І.П.

Львівський державний університет
фізичної культури

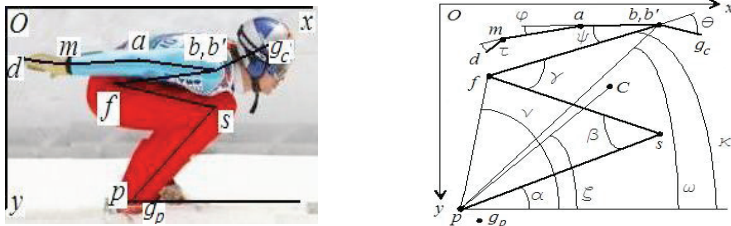
Постановка проблеми. Висока швидкість рухових дій, значна кількість складових цілісної вправи, швидкоплинність виконання окремих елементів відштовхування — все це ускладнює процес отримання достовірних результатів спостереження за виконанням стрибків. В техніці стійки лижника під час розгону й на початку відштовхування часто виникають типові помилки, які суттєво знижують ефективність виконання відштовхування, а як наслідок — стрибка в цілому. Оскільки поза лижника безпосередньо перед початком відштовхування має значний вплив на довжину стрибка, виникає нагальна потреба визначити об'єктивні параметри виконання стійки розгону, що є актуальною проблемою теорії і методики спортивних стрибків на лижах з трампліна.

Метою роботи є вивчення залежності довжини стрибка на лижах з трампліна від пози тіла лижника на початку фази відштовхування й розробка відповідної моделі пози.

Методика дослідження. Під час змагань у польському Щирку, які відбулися 30 січня 2010 року, було зафіксовано зображення спортсменів на столі трампліна HS-77 у стрибках першої спроби. (табл. 1). Для відеозапису використано цифрову камеру CANON S3 IS з частотою 60 Гц. Для статистичного опрацювання результатів

вимірювань використано метод Колмогорова-Смірнова в адаптації Ліллефорса, за яким оцінено нормальність закону розподілу довжини стрибка й параметрів пози тіла лижника. Аналіз форми кореляційного взаємозв'язку зазначених параметрів проведено з використанням критерію лінійності взаємозв'язку і t-критерію Стьюдента. Для оцінки тісноти взаємозв'язку застосовано парний лінійний коефіцієнт кореляції Браве-Пірсона. Загальний внесок фактора пози лижника на початку відштовхування у варіацію довжини стрибка визначався методом множинної кореляції. При формуванні кластерів параметрів пози тіла лижника застосовано метод частинної кореляції. Для статистичного опрацювання з використанням зазначених методів застосовано комп'ютерні програми Excel і Statistica.

Результати дослідження. Виходячи з техніки виконання розгону й відштовхування у стрибках на лижах з трампліна можна вважати, що тіло лижника знаходиться у позі, симетричній відносно сагітальної площини. Тоді за структурну схему тіла лижника можна взяти плоский розгалужений шарнірно-стрижневий ланцюг у складі восьми ланок: стопи з лижами, гомілки, стегна, тулуб, голова, плечі, передпліччя й руки. Ланки тіла утворюють між собою суглоби, які моделюємо кінематичними парами п'ятого класу: p — гомілковостопний; s — колінний; f — кульшовий; b, b' — плечовий; b'' — шийний; a — ліктьовий; m — променезап'ястковий суглоби (рис. 1). Оскільки відштовхування відбувається на столі трампліна, можна вважати, що лижі знаходяться в положенні, паралельному до площини стола.

Рис. 1. Зображення стрибуна з трампліна зі структурною схемою його тіла й відповідна кінематична схема.

Висновки

Запропонована в роботі восьмиланкова кінематична модель тіла лижника показала свою придатність для аналізу залежності довжини стрибка на лижах з трампліна від пози лижника на початку відштовхування. За результатами множинного кореляційного аналізу встановлено, що внесок варіації параметрів моделі у варіацію довжини стрибка дорівнює майже 53 %, а тіснота взаємозв'язку є досить високою ($R = 0,727$; $p < 0,005$).

Розроблена методика опрацювання результатів відеозйомки лижника на початку відштовхування на столі трампліна може бути рекомендована для застосування у спортивній практиці, оскільки дозволяє визначати кутові параметри пози тіла з абсолютною похибкою в межах $0,1^\circ$ і є доступною для широкого кола спортсменів і тренерів завдяки використанню офісних інформаційних технологій Paint та Excel.

Виявлено статистично істотний взаємозв'язок довжини стрибка з п'ятьма параметрами пози тіла лижника, а саме з кутами у гомілковостопному ($r = -0,614$; $p < 0,001$), колінному ($r = -0,596$; $p < 0,001$) й кульшовому ($r = -0,437$; $p < 0,012$) суглобах, з кутом нахилу до напрямку руху лижника відрізка прямої лінії, яка проходить через загальний центр мас тіла й вісь гомілковостопного суглоба ($r = -0,556$; $p < 0,001$), а також із кутом нахилу до напрямку руху лижника відрізка прямої лінії, яка проходить через осі гомілковостопного й плечового суглобів ($r = -0,402$; $p < 0,03$).

Оскільки спрямованість взаємозв'язку для всіх п'яти параметрів пози тіла лижника з довжиною стрибка від'ємна, можна зробити висновок про те, що чим нижче згруповано ланки тіла стрибуна, тим вищою є ймовірність досягнення кращого спортивного результату.

Для побудови найточнішої двопараметричної моделі пози тіла лижника на початку відштовхування на столі трампліна доцільно використовувати кут в колінному суглобі і кут нахилу до напрямку руху лижника відрізка прямої лінії, яка проходить через загальний центр мас тіла й вісь гомілковостопного суглоба ($R^2 = 43,1$ %). З практичної точки зору простіше використовувати з цією метою кути в гомілковостопному і колінному суглобах ($R^2 = 42,3$ %).